

УДК 339.727.22

Козицька Г.В.<sup>1</sup>

Мелешенко Р.А.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> канд. екон. наук., доцент НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> студ. гр. ГФ-217 НУ «Запорізька політехніка»

### **ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ**

Дослідження транснаціональних корпорацій (ТНК) як основного двигуна сучасного міжнародного бізнесу базується на понятті «інтернаціоналізація». Вона пов'язана з розвитком виробничих мереж у різних географічних зонах та континентах, куди направляються прямі іноземні інвестиції. ТНК є найпотужнішою частиною корпоративного бізнесу, який діє у міжнародних масштабах, і інтегрує та інтернаціоналізує окремі ланки виробництва та галузі в єдине ціле. Поява та розвиток транснаціональних корпорацій безпосередньо пов'язані з їхньою зарубіжною інвестиційною діяльністю. Встановлено, що вони є провідними суб'єктами міжнародної господарської діяльності, які генерують основні фінансові потоки через систему внутрішньо фірмових транзакцій та трансферних цін між материнськими та дочірніми компаніями. Під час проведення аналізу було виявлено, що міжнародні корпорації є одним з головних джерел технології для країн, мають значний науково-технічний потенціал, контролюють виробництво та поширення переважної частини науково-технічних знань.

В ході досліджень було визначено головну особливість їх розвитку, яка полягає в створенні мереж виробництва і реалізації брендів глобального масштабу. Зростання кількості зарубіжних філій ТНК відбувається набагато швидше, ніж зростання числа самих ТНК. Головну роль у виборі місць для створення дочірніх фірм відіграє аналіз виробничих витрат, які часто більш

низькі в країнах, що розвиваються; продається ж продукція там, де на неї вищий попит, головним чином, у розвинутих країнах.

Встановлено, що на цьому етапі транснаціональні корпорації, переслідуючи свої приватні економічні інтереси, разом являють собою синтез як субнаціональних, так і наднаціональних інтересів, що посилюються величезним фінансовим капіталом і тяжіють до використання як державного апарату окремих країн, так і суб'єктів інтересів внутрішніх корпорацій у своїх інтересах.

Виявлено, що більшість ТНК, які представлені на українському ринку, спеціалізуються на харчовій промисловості та торгівлі. Саме ці галузі забезпечують швидкий обіг капіталу та невисокі комерційні ризики. Великі ж промислові концерни, як, наприклад, Westinghouse, Exxon Mobil, на українському ринку майже відсутні. Винятком є лише компанія Mittal Steel, яка працює у металургійній галузі.

Встановлено, що параметри глобального бізнесу формуються у гіперконкурентному середовищі, де інформаційний ресурс стає ключовим чинником досягнення ефективності і довгострокової конкурентоспроможності на світових товарних і фінансових ринках. В результаті проведеного аналізу виявлено, що формування середовища міжнародного бізнесу відбувається у масштабах інтенсивних інвестиційних й інноваційних процесів, де мотиви всіх суб'єктів світового господарства є спільними. Розподіл і перерозподіл доданої вартості стає актуальним у результаті змін технологічної компоненти відтворювального процесу всередині великих корпорацій чи країн.

Слід зазначити, що міжнародна підприємницька діяльність зорієнтована на впровадження конкретних заходів щодо розширення ринків збуту, послуг, капіталу, робочої сили, пошук нових джерел виробничих і фінансових ресурсів, здійснення диверсифікації господарської діяльності тощо. Як інноваційна, так і інвестиційна діяльність базуються на одному мотиві – необхідності поповнення ресурсів інвестора для підтримання існуючого стану або ж розвитку в зовнішньому середовищі. Вплив іноземного інвестування на економіку різних країн не є однозначним. Він має як позитивні, так і негативні наслідки для країн-імпортерів капіталу та країн-експортерів капіталу. Характеристика ТНК різних поколінь, що функціонують дотепер, дозволяють зробити висновок про те, що фактично на сьогоднішній день саме ТНК спрямовують вектор економічного розвитку та диктують свої умови господарювання.

Зважаючи на те, що стратегії крупних фірм відомі у всьому світі і вже з цієї причини втрачають значну частину своєї конкурентоспроможності. Тому в умовах турбулентності все більшу роль на глобальних високотехнологічних ринках відіграють саме малі та середні фірми, які отримали термін

«приховані чемпіони». Таких компаній, наприклад тільки в Німеччині, нараховується понад 500 і саме вони забезпечили стабільне зростання німецького експорту. Сучасний період корпоративної транснаціоналізації пов'язаний із виходом на лідерські позиції у міжнародному бізнесі високотехнологічних ТНК розвинутих країн завдяки все більшій концентрації в них інноваційно-інтелектуального потенціалу.

Треба визначити, що в наш час прямі іноземні інвестиції є основним каналом передачі передової технології країнам, що розвиваються, і державам з перехідною економікою.

Вивезення капіталу здійснюється у двох основних формах – підприємницькій і позичковій. Вивезення підприємницького капіталу означає інвестиції у промисловість, транспорт, сільськогосподарські, банківські підприємства тощо через будівництво або купівлю вже існуючих підприємств, через механізм придбання їх акцій. Це призводить до утворення власності за кордоном. Для ТНК за рахунок перенесення деякої частини процесу виробництва за кордон є можливість використання конкурентних переваг, а також ресурсної бази інших країн. Прямі іноземні інвестиції дають найбільший ефект зростання економіки та росту її ВВП тоді, коли водночас в економіку країни вкладаються великі потоки внутрішніх інвестицій, на базі заощаджень країни та іноземні фінансові потоки на основі ПП і ці 2 потоки, корелюючи між собою генерують створення нової доданої вартості. Сучасна світова економіка трансформувалася під впливом жменьки мегакрупних корпорацій типу: Exxon Mobil, Volkswagen, Toyota Motor, BP, Walmart та інших, що виникли в результаті злиття, поглинань і прямих іноземних інвестицій. І всі вони базуються, в основному, у розвинених країнах.

Необхідно підкреслити, що ядро нової світової економіки – це так звані компанії – системні інтегратори, з домінуючими брендами і надсучасними технологіями; вони знаходяться на вершині ланцюжка доданої вартості і вони ж задовольняють потреби середнього класу всього світу.

Необхідно відзначити, що ТНК є найбільшими продуцентами інновацій, ноу-хау та патентів, особливо у сфері послуг. Найбільші ТНК розпоряджаються коштами, що перевищують розмір національного доходу багатьох суверенних держав.

Об'єктивним процесом останніх років також є збільшення кількості злиттів і поглинань корпорацій між ТНК. Реструктуризація компаній шляхом ЗіП веде до поширення синергетичного ефекту, взаємного доповнення ресурсів, для посилення монопольного становища та диверсифікації. 10 із 15 найбільших поглинань відбулася за рахунок американських ТНК. Більшість поглинань пройшла в секторі енергетики, мас-медіа, ЗМІ, розваг, фармацевтики та охорони здоров'я. Слід зазначити, що в майбутньому вплив ТНК на світову економіку буде тільки посилюватися саме за рахунок

стратегії розвитку ТНК, їх прямих іноземних інвестицій та злиттів і поглинань.

Встановлено, що іноземні інвестиції відіграють значну роль в економічному розвитку будь-якої держави незалежно від рівня її економічного розвитку та сприяють економічному зростанню приймаючої економіки на основі ефективнішого використання національних ресурсів. Тому, стимулюючи інвестиційну діяльність та покращуючи інвестиційний клімат в Україні, уряд повинен сформувати стабільну державну політику у сфері іноземного інвестування, розраховану на довгострокову перспективу та розробити обґрунтовану державну стратегію залучення іноземних інвестицій від міжнародних корпорацій у регіони України з високим економічним потенціалом для розвитку, з урахуванням національних цілей та пріоритетів. Це сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості вітчизняної економіки на міжнародному ринку капіталу й прискорить процес її відновлення.